

Урок історії рідного краю

9 клас

Тема. Наполеонівський похід в Росію (1812 р.) та наш край.

Мета: сформувати в учнів уявлення про війну 1812 року; розглянути становище наших земель під час війни; розповісти про постать Наполеона; дізнатись про участь України в війні.

Тип уроку: урок-лекція.

Обладнання: карта світу, Європи, Росії.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II . Актуалізація знань учнів

Перевірка домашнього завдання.

III . Мотивація навчальної діяльності

Повідомлення теми, мети уроку.

IV. Вивчення нового матеріалу

Вітчизняна війна 1812 року (в деяких джерелах – Франко-Російська війна 1812 року) розпочалася у ніч на 12 (24) червня 1812 року вторгненням військ Наполеона Бонапарта у Російську імперію. Закінчилася 25 грудня 1812 року майже повним знищенням наполеонівської армії і перенесенням основних військових дій на територію Польщі та Німеччини (Закордонні походи Російської Армії 1813–1814 років).

1. Причини війни 1812 року, її хід та наслідки.

Основні причини

Прагнення Наполеона I встановити світову гегемонію, що було неможливо без повного розгрому і підкорення Великої Британії та Російської імперії.

Підготовка сторін і співвідношення сил

Наполеон мав військовий план, яким передбачалося розгромити російську армію у вирішальній прикордонній битві і нав'язати Росії кабальний мирний договір, який в свою чергу передбачав відторгнення від Російської імперії цілого ряду територій і входження Росії до антибританського військово-політичного союзу.

Співвідношення збройних сил. Французька армія була однією з найсильніших в Європі, у тому числі й тому, що Наполеон відмовився від рекрутчини і ввів загальну військову повинність з 5-річною службою. Величезною армією Наполеона, що вторглася в Росію, крім французького імператора, керували талановиті полководці Лан, Ней, Мюрат, Удіно, Макдональд та інші визнані авторитети військової справи. Росія володіла армією в 590 тис. чол. Але Наполеону вона змогла протиставити лише близько 300 тис. солдатів, розосереджених на три основні групи уздовж її західних кордонів (армії М.Б.Баркляя де Толлі, який обіймав, крім того, пост військового міністра, П.І.Багратіона і О.П.Тормасова). Але бойові якості російських солдатів, що встали на захист Батьківщини, виявилися вищими, ніж у загарбників. Головнокомандуючим російською армією на початку війни був сам Імператор Олександр І.

Хід військових дій

Перший етап (від початку вторгнення до Бородинської битви). характеризувався перевагою сил агресора, окупацією російських територій. Крім московського напрямку наполеонівські корпуси рушили на Ригу, а також на Київ, де були зупинені військами генерала Тормасова. Але вирішальної перемоги Наполеон так і не домогся, його плани були зірвані, а опір з боку Росії почав набувати загальнонародний характер.

Другий етап (від Бородино до битви за Малоярославець). 26 серпня 1812 року відбувся знаменитий Бородинський бій, в ході якого французькі війська люто атакували, а росіяни – мужньо захищалися. Обидві сторони зазнали важких втрат. Згодом Наполеон оцінював Бородинський бій як найжахливіший з усіх, даних ним битв і вважав, що французи в ньому показали себе гідними отримати перемогу, а росіяни здобули право бути непереможними. Головна мета Наполеона – розгром російської армії – знову не була досягнута, але росіяни, заради зменшення втрат і збереження армії, за наказом Кутузова вранці відійшли з поля бою.

Третій етап (від Малоярославця до розгрому «Великої армії» та звільнення території Російської імперії). Просуваючись на Захід, постійно втрачаючи людей від хвороб, голоду, зіткнень з козаками та партизанами, Наполеон привів до Смоленська лише

50 тис. чол. Кутузовська ж армія йшла паралельним курсом і весь час загрозувала відрізати шляхи до відступу. У боях біля села Червоне і на річці Березіна французька армія була фактично знищена. Наполеон передав командування залишками своїх військ Мюрату, а сам втік до Парижу.

25 грудня 1812 року Імператор Олександр I видав Маніфест про закінчення Вітчизняної війни.

2. Україна у війнах Наполеона

У воєнно-політичних планах Наполеона певне місце займала й Україна. У минулому французькі дипломати підтримували дії Пилипа й Григорія Орликів, установлювали таємні контакти з К. Розумовським, а в 1795 році виступали в Конвенті на захист прав козацької нації. Тож, звернувши увагу на українську проблему, Наполеон дотримувався традиційної політики своєї держави. У період підготовки російської кампанії графи А.-М. Блан де ля Нольт д'Отерів і Г. М. де Монгейяр розробили стратегію щодо України. Ці політичні плани французького імператора передбачали відокремлення українських земель від Росії та поділ їх на три частини:

- Правобережна Україна мала відійти до Великого герцогства Варшавського;
- Галичина й Волинь була обіцяна Австрії за воєнну допомогу у війні проти Росії;
- на території Лівобережної і Південної України планувалося створити дві держави, так звані наполеоніди, які підпорядковувалися б Франції. Одна з них мала охопити Чернігівщину й Полтавщину, а друга — Катеринославщину, Донеччину, Херсонщину, Таврію та Крим.

Українське дворянство було незадоволене такими планами Бонапарта стосовно передачі Правобережжя Польщі. Це зумовило його лояльне ставлення до російської влади під час воєнної кампанії Наполеона в Росії.

У вирішальній Бородінській битві 1812 року брали участь Охтирський, Одеський, Чернігівський, Київський і Тернопільський полки. Згодом ці полки були направлені за кордони України.

3. Значення війни 1812 року для нашого краю.

Оскільки через село проходив широкий шлях (місцевою говіркою «шляг») зі сходу на захід, то наш край не був узбіччям не тільки вітчизняної, а й світової історії. Цим

шляхом пройшли татари на поле Берестецької битви, залишивши нам назву «Татарка» для невеликого водоймища (тепер болітця, порослого листяними деревами і кущами).

Влітку 1812 року цією ж дорогою втікало від російської армії генерала Тормасова, щоб з'єднатися з головними силами в Білорусії, південне угруповання наполеонівського війська. Це засвідчує знахідка учня 7 класу нашої школи Сілівчука Миколи. В грудні 2008 року на відстані 50 метрів від старовинного шляху в селі Радове Сілівчук Микола, копаючи біля батьківської хати ямку, в піску на глибині 90 сантиметрів знайшов напівзгнилу металеву коробочку, в якій було 35 жетонів (вони дуже схожі на монети), виготовлених штампуванням в 1808 році у Франції. 23 жетони з вище згаданої колекції передали в Зарічненський краєзнавчий музей. На жетоні зображено наполеонівського солдата-переможця, бо над головою в нього гілка лаврового дерева. Такими, очевидно, жетонами нагороджували найсмівливіших солдатів. Та, втікаючи від російських військ, якомусь французькому командирі було не до цього. Тож загубив чи викинув він аж 35 нагородних жетонів на шляховій дорозі в поселенні, яке сьогодні має назву «Радове».

V. Узагальнення та підбиття підсумків уроку

1. Про, які події ми сьогодні з вами дізнались?
2. Хто брав участь у війні 1821 року?
3. Яка знахідка цих часів зберігається в Зарічненському краєзнавчому музеї?

VI. Домашнє завдання

Опрацювати конспект.